

Ο Λάμπρος Κατσώνης (1752-1804) και η συμβολή του στην επανάσταση του 1821

Κυρία Δήμαρχε, κυρία Πρόεδρε

Θα μου επιτρέψετε ευχαριστήσω ιδιαίτερα τους φίλους μου από την Ασκρη, οι οποίοι ήλθαν εδώ και με τιμούν με την παρουσία τους.

Το 1453, αφού προηγήθηκαν συνθήκες ανάλογες με αυτές που επικρατούν σήμερα, η Βασιλεύουσα έπεσε και το Βυζαντινό κράτος υποδουλώθηκε.

Και τότε μας εγκατέλειψαν η Αιδώς και η Νέμεσις, όπως λέγει ο Ησίοδος¹.

Ένα βαθύ σκοτάδι κάλυπτε τα πάντα.

Αλλά κάπου διακρινόταν ένα φως. Γιατί υπήρχε η ελπίδα.

"Σώπασε κυρά Δέσποινα και μη πολυδακρύζεις πάλι με χρόνους, με καιρούς, πάλι δικά μας θα 'ναι".

ή όπως παραστατικά έλεγε ο Κωστής Παλαμάς στον Δωδεκάλογο του Γύφτου:

*Κι αν πέσαμε σε πέσιμο πρωτάκουστο
και σε γκρεμό κατρακυλήσαμε
που πιο βαθύ καμιά φυλή δεν είδε ως τώρα,
είναι γιατί με των καιρών το πλήρωμα
όμοια βαθύ εν' ανέβασμα μας μέλλεται
προς ύψη ουρανοφόρα!*

Τότε, το γενικευμένο μίσος των Ελλήνων προς την τουρκική τυραννία, οδήγησε στα ανδραγαθήματα των αγωνιστών για την ελευθερία, όπως του Λάμπρου Κατσώνη, του Ρήγα Βελεστινλή, των Σουλιωτών και των κλεφτών.

Αυτά τα ανδραγαθήματα, με κορυφαία την αγωνιστικότητα του Λάμπρου Κατσώνη, ήταν οι σημαντικότεροι φάροι που οδήγησαν στην επανάσταση του 1821.

Από την εποχή του Μεγάλου Πέτρου (1689-1725) η Ρωσία ανέρχεται σε ισχυρή ευρωπαϊκή δύναμη και γίνεται ο κυριότερος αντίπαλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Στρατηγικός στόχος της Ρωσίας υπήρξε ο έλεγχος της Μαύρης Θάλασσας και η πρόσβαση στους εμπορικούς δρόμους του Αιγαίου και ευρύτερα της Ανατολικής Μεσογείου.

¹ Ησίοδος, "Έργα και Ημέραι", 199-201

Ο στόχος αυτός, που δημιουργούσε κλίμα έντασης και οδήγησε συχνά σε πόλεμο τις δύο αυτοκρατορίες, φαίνεται ότι αποκτά σαφέστερα χαρακτηριστικά στα χρόνια της Μεγάλης Αικατερίνης (1762-1796).

Μέρος του ρωσικού σχεδίου αποτελούσε και η εξέγερση των ορθόδοξων χριστιανικών πληθυσμών της Βαλκανικής Χερσονήσου.

Η κοινή θρησκευτική πίστη αποτελούσε το έδαφος για τη διεκδίκηση εκ μέρους της Ρωσίας της αναγνώρισής της ως «προστάτιδας» των ορθόδοξων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Φαίνεται μάλιστα ότι το πέτυχε μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή (1774), γεγονός το οποίο της επέτρεψε να επεμβαίνει έκτοτε στις εσωτερικές υποθέσεις της Πύλης.

Από τις αρχές του 18ου αιώνα οι 5 Ρωσοτουρκικοί πόλεμοι² διεξήχθησαν κυρίως στις ευρωπαϊκές κτήσεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αλλά και στο Αιγαίο μετά το 1770.

Τότε αποφασίστηκε η κατασκευή ρωσικού στόλου και η δυναμική παρουσία του στη Μεσόγειο και ιδίως στο Αιγαίο.

Η εξέγερση που εκδηλώθηκε το 1770 στην Πελοπόννησο, τα λεγόμενα «Ορλωφικά», σχεδιάστηκε και οργανώθηκε από Ρώσους αξιωματούχους στην υπηρεσία της τσαρίνας Αικατερίνης Β' και Πελοποννησίους, κατά κύριο λόγο, κοτζαμπάσηδες και αρχιερείς.

Οι εμπνευστές και φορείς του σχεδίου θα πρέπει να αναζητηθούν ακόμη, πέρα από το περιβάλλον των Ρώσων ηγεμόνων, και στους εμπορικούς και πνευματικούς κύκλους του παροικιακού Ελληνισμού.

Στο απελευθερωτικό κίνημα του 1787 πρωτοστατεί ο Λάμπρος Κατσώνης.

Ο θρυλικός Έλληνας θαλασσομάχος, ο οποίος προσπάθησε ματαιώς να ξεσηκώσει το υπόδουλο Γένος, γεννήθηκε στη Λειβαδιά το 1752 και στα 16 του χρόνια αναγκάστηκε να ξενιτευτεί στη βενετοκρατούμενη Ζάκυνθο, όταν κατηγορήθηκε για φόνο τούρκου αξιωματούχου.

Κατά τη διάρκεια των Ορλωφικών (1770-1774) κατατάχθηκε στο ρωσικό στόλο μαζί με τον αδελφό του (αγνοείται το μικρό του όνομα) και πήρε μέρος σε ναυτικές επιχειρήσεις κατά των Τούρκων.

Με το τέλος του πολέμου, μετά τη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774), ο νεαρός Λάμπρος εγκαταστάθηκε στην Κριμαία.

Κατατάχθηκε και υπηρέτησε ως αξιωματικός στο ελληνικό τάγμα του Ρωσικού στρατού, όπου ανήλθε μέχρι τον βαθμό του λοχαγού.

Διακρίθηκε για τη δράση του κατά τη διάρκεια της εκστρατείας στην Περσία.

Κατά τον Ρωσοτουρκικό Πόλεμο (1787-1792)

² (1711, 1736-1739, 1768-1774, 1787-1792, 1806-1812)

Η μεγάλη Αικατερίνη 13 μόλις έτη μετά τη συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή, επανέλαβε τον πόλεμο κατά της Τουρκίας, με σύμμαχό της τον αυτοκράτορα της Αυστρίας Ιωσήφ Β'.

Με επιστολή προς τον ισχυρό ηγεμόνα της Αυστρίας, πρότεινε μεταξύ άλλων την ανασύσταση της ελληνικής αυτοκρατορίας, της οποίας βασιλεύς θα ήταν ο δευτερότοκος εγγονός της Κωνσταντίνος.

Ταυτόχρονα, διάφοροι πράκτορες, διατρέχοντες την ευρωπαϊκή Τουρκία, καλούσαν τους Έλληνες στα όπλα για ανάκτηση ελευθερίας και ανεξαρτησίας.

Η Ρωσία δεν είχε στόλο στη Μεσόγειο, αφού δεν μπορούσαν να περάσουν τα πλοία από τα στενά.

Ούτε μπορούσε να αποσταλεί Τακτική Ναυτική Μοίρα της Βαλτικής, λόγω του πολέμου με τους Σουηδούς.

Χρηματοδοτούσε όμως τη συγκρότηση μικρών στολίσκων.

Τους στολίσκους αυτούς δεν κυβερνούσαν Ρώσοι, αλλά ξένοι κουρσάροι.

Με την κήρυξη του Ρωσοτουρκικού Πολέμου (1787-1792), ο Κατσώνης ζήτησε άδεια από τον διοικητή του Ποτέμκιν για να οργανώσει απελευθερωτικό κίνημα στην Ελλάδα.

Πήγε πρώτα στην Τεργέστη, όπου με εισφορές ομογενών αγόρασε μια φρεγάτα, την οποία ονόμασε «Αθηνά της Άρκτου» προς τιμήν της Μεγάλης Αικατερίνης.

Το Φεβρουάριο του 1788 κατέπλευσε στη Ζάκυνθο, αφού καθ' οδόν ενίσχυσε τον στόλο του με άλλα 14 τουρκικά πλοία, τα οποία αιχμαλώτισε.

Σύμφωνα με την περιγραφή του γάλλου προξένου στα Ιόνια Νησιά, Σεν Σοβέ, που τον γνώριζε καλά, ο Κατσώνης «...δεν εγνώριζε ούτε να διαβάσει, ούτε να γράφει... αλλ' αυτές οι ελλείψεις γνώσεων αντισταθμιζονταν από μια σταθερότητα, μια δραστηριότητα, μια επαγρύπνηση για κάθε τι που τον περιέβαλλε...».

Το καλοκαίρι του 1788 ο Κατσώνης αρχίζει την πολεμική του δράση στο Αιγαίο.

Έχει προσελκύσει και συμπατριώτες του στον αγώνα, πέντε αξιωματικούς στα πληρώματά του από τη Λιβαδειά.

Η πρώτη του σημαντική νίκη κατά των Τούρκων σημειώνεται στις 31 Αυγούστου κοντά στην Κάρπαθο.

Για την νίκη του αυτή προήχθη σε ταγματάρχη και διατάχθηκε να συντονίσει τη δράση του με τους άλλους Ρωσικούς στολίσκους στη Μεσόγειο.

Τον επόμενο μήνα επιστρέφει στη Ζάκυνθο για να ξεχειμωνιάσει.

Την άνοιξη του 1789 επανέλαβε τις επιχειρήσεις του στις ελληνικές θάλασσες.

Στις 15 Απριλίου συγκρούεται με πλοία Τουρκαλβανών στο Δυρράχιο και στη συνέχεια μεταβαίνει στην Ιθάκη για να βαφτίσει τον γιο του αρματολού Ανδρούτσου, τον γνωστό από το '21, Οδυσσέα.

Τον Ιούνιο του 1789 ο Κατσώνης ελέγχει όλες τις Κυκλάδες.

Με επιστολή του, μάλιστα, προς τους προύχοντες των νησιών (27 Ιουλίου) τους καλεί να μην καταβάλουν φόρους στην Πύλη και να ενεργούν με απόλυτη ελευθερία.

Στις 4 Ιουλίου ο Κατσώνης συναντήθηκε με σημαντική τουρκική δύναμη μεταξύ Σύρου και Μυκόνου και τη διασκόρπισε.

Σ' ένα διάλειμμα των επιχειρήσεων του βρίσκει την ευκαιρία να νυμφευθεί στην Κέα την κόρη του προκριτού του νησιού Πέτρου Σοφιανού.

Η κατάσταση που είχε διαμορφωθεί στο Αιγαίο οδήγησε τον Σουλτάνο να λάβει μέτρα κατά του Κατσώνη, ώστε να τον αποθαρρύνει.

Αλλά ο Κατσώνης συνέχισε την καταδίωξη των τουρκικών πλοίων.

Στις 3 Αυγούστου συνάντησε τουρκοαλγερινό στολίσκο στο στενό της Μακρονήσου. Τον καταδίωξε και τον ανάγκασε να καταφύγει στο Ναύπλιο.

Όμως, λίγες μέρες αργότερα παραλίγο να συλληφθεί στην Κέα, όταν έκανε επιδρομή ο τουρκικός στόλος με 26 πλοία. Διέφυγε καταδιωκόμενος στη Μήλο και οι Τούρκοι ξέσπασαν στο λιμάνι της Κέας, το οποίο πυρπόλησαν.

Το χειμώνα του 1789 ο Κατσώνης ασχολήθηκε με την επισκευή του στόλου του και την προπαρασκευή της δράσης του για το 1790.

Το Φεβρουάριο του 1790, αφού παρέλαβε από την Ιθάκη τον Ανδρούτσο με 500 άνδρες, μετέβη στην Κέα και οχύρωσε τον νησί, καθώς είχε πληροφορίες ότι οι Τούρκοι εκστράτευαν εναντίον του και είχαν ήδη αγκυροβολήσει στη Σκύρο.

Ο Κατσώνης έσπευσε να τους συναντήσει στα ανοιχτά, ελπίζοντας να τους αιφνιδιάσει με τα πυρπολικά του.

Στις 17 Μαΐου 1790, στη θαλάσσια περιοχή του Κάβο ντόρο, μεταξύ Ευβοίας και Άνδρου, δέχθηκε επίθεση από 16 τουρκικά πλοία υπό τον Μουσταφά Πασά.

Ο Κατσώνης αγωνίσθηκε ηρωικά και απέκρουσε την επίθεση χωρίς σημαντικές απώλειες.

Ενώ ήταν έτοιμος να περάσει στην αντεπίθεση την επομένη μέρα το πρωί εμφανίσθηκαν 13 αλγερινά πλοία, που ενώθηκαν με τα τουρκικά, συγκροτώντας ένα πανίσχυρο στόλο 29 πλοίων.

Οι Τούρκοι κυριεύσαν τα περισσότερα πλοία του και στο τέλος της ναυμαχίας ο Κατσώνης έμεινε να αγωνίζεται σχεδόν μόνος με τη ναυαρχίδα του «Η Αθηνά της Άρκτου».

Όταν είδε το μάταιο του αγώνα την πυρπόλησε κι έφυγε με δύο μικρά πλοία για τα Κύθηρα.

Από τους άνδρες του, 650 έχασαν τη ζωή τους και 53 αιχμαλωτίστηκαν. Οι απώλειες των Τούρκων έφθασαν τους 3.000 άνδρες.

Είναι γνωστό το παροιμιώδες στιχούργημα, που έλεγαν τα Ελληνικά πληρώματα των Τουρκικών πλοίων: «Σαν σ' αρέσει Μπάρμπα Λάμπρο ξαναπέρνα από την Άνδρο».

Ο ήρωας της Βοιωτίας δεν έχασε το θάρρος και τις πεποιθήσεις του από το φοβερό εκείνο ατύχημα, ισοδύναμο όμως προς ένδοξη νίκη.

Από τον επόμενο μήνα κιόλας άρχισε την ανασυγκρότηση του στόλου του και περιορίστηκε σε μικροεπιδρομές στο Αιγαίο.

Κατάφερε να συγκεντρώσει στην Ιθάκη 24 πλοία και το Μάρτιο του 1791, ήλθε σε συνεννόηση με τους Μανιάτες για γενικότερη εξέγερση, αλλά χρειαζόνταν πολλά χρήματα για ένα τέτοιο εγχείρημα.

Έγραψε, λοιπόν, στον πρεσβευτή της Ρωσίας στην Κωνσταντινούπολη, ζητώντας βοήθεια, όμως πριν αναχωρήσει ο αγγελιαφόρος, έφτασαν τα νέα για την ανακωχή μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων χωρών.

Μετά τον ρωσοτουρκικό πόλεμο

Δυστυχώς, άλλα συμφέροντα και ιδίως η κατάσταση στην Πολωνία, παρακίνησαν πάλι την αυτοκράτειρα να συνομολογήσει, αρχές του 1792, ειρήνη προς την Τουρκία και τότε διέταξε να ανασταλεί κάθε ελληνικό κίνημα μέχρι νεωτέρας διαταγής.

Όταν η αυτοκράτειρα της Ρωσίας υπέγραψε την συνθήκη του Ιασίου που τερμάτιζε τον πόλεμο αυτό, ο Λάμπρος διαμήνυσε στον ρώσο στρατηγό Ταμάρρα: «Εάν η αυτοκράτειρα συνομολόγησε ειρήνη, ο Κατσώνης δεν συνομολόγησε ακόμη την ιδική του».

Ο στρατηγός Ταμάρρα - Διευθυντής των υποθέσεων της Ανατολής - πληροφορηθείς την ρωσοτουρκική ανακωχή (11 Αυγούστου 1791) και πριν εγκαταλείψει την Ιθάκη όπου είχε το στρατηγείο του, διέταξε τον Λάμπρο να παύσει τις επιχειρήσεις του και να αποσυρθεί με τα πλοία του στη Τεργέστη, όπου όφειλε να τα παροπλίσει.

Οργισμένος για την εγκατάλειψη των Ελλήνων από τους συμμάχους των Ρώσους, μετά την αποχώρηση του Ρώσου στρατηγού, τον Οκτώβριο του 1791, απεφάσισε να διατηρήσει τον μικρό στόλο και να συνεχίσει τον αγώνα κατά των Οθωμανών.

Το Μάιο του 1792 έγραψε την περίφημη επιστολή διαμαρτυρίας για την εγκατάλειψη της ελληνικής υπόθεσης από τη Ρωσία, με τον τίτλο «Φανέρωσις του Εξοχωτάτου Χιλιάρχου και Ιππέως Λάμπρου Κατσώνη», αφού από την ρωσοτουρκική ειρήνη είχε αγνοηθεί η Ελληνική επικράτεια και η οποία καταλήγει:

«Όθεν οι Ρωμαίοι, οπού με το ίδιον τους το αίμα κατεχρωμάτισαν τα ρωσικά σήματα, τότε θέλουν παύσει να εχθρεύονται τους εχθρούς με τους οποίους συνεφιλιώθη η Ρωσία, όταν λάβουν τα δίκαια όπου τους ανήκουν».

Ο στολίσκος είχε ανάγκη από χρήματα για να συντηρηθεί και οπωσδήποτε από λιμάνια για να προσορμίζεται.

Το λιμάνι της Τζιας, στο οποίο μέχρι τότε προσορμιζόταν συνήθως ο στόλος του, τον εξυπηρετούσε όσο τον προστάτευε η ρωσική σημαία και η ιδιότητα του ρώσου αξιωματικού.

Διακόπτοντας τις σχέσεις του με τους Ρώσους υποχρεώθηκε να ζητήσει ασφαλέστερο λιμάνι για το στολίσκο του και σκέφτηκε το λιμάνι του Πόρτο Κάγιου.

Το εκ φύσεως οχυρό αυτό λιμάνι και η παρουσία των Μανιατών έκαναν δύσκολες τις επιχειρήσεις των Τούρκων τόσο στη θάλασσα όσο και στην ξηρά.

Τον Απρίλιο του 1792 έφτασε στο Πόρτο Κάγιο, διαπραγματεύθηκε συμφωνία με τους Μανιάτες προκειμένου να το χρησιμοποιήσει ως μόνιμη Ναυτική Βάση του Στόλου της Μεσογείου και άρχισε αμέσως, μαζί με τον Ανδρούτσο, την οχύρωση του λιμανιού.

Με ορμητήριο το Πόρτο Κάγιο, ενεργούσε επιδρομές στο Ιόνιο και το Αιγαίον πέλαγος εναντίον κάθε πλοίου, ανεξαρτήτως σημαίας - πλην της βενετικής³ - και ρωσικών ακόμη. Για τη δράση του κατά τη διάρκεια του χρόνου αυτού πολλά εγράφησαν.

Η δράση του Κατσώνη ενοχλεί τους Τούρκους αλλά και τους Γάλλους, των οποίων εμπορικά πλοία διασχίζουν συνεχώς τη θάλασσα στην οποία κινείται ο στολίσκος του Κατσώνη.

Τα εμπορικά πλοία αισθάνονται ανασφάλεια και αυτό έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο εμπόριο, και τα πολεμικά πλοία των Γάλλων αναλαμβάνουν την προστασία του εμπορικού ναυτικού.

Οι προστριβές μεταξύ των Γάλλων και του Κατσώνη δεν βράδυναν και στις 28 Ιουνίου 1792 τριάντα περίπου πολεμικά του τουρκικού στόλου, με Γαλλική φρεγάτα ως εμπροσθοφυλακή, επιτέθηκαν κατά του Πόρτο Κάγιου για να καταστρέψουν το στόλο του Κατσώνη.

Τρεις μέρες κράτησε η άνιση πάλη.

Οι φθορές που υπέστησαν οι επιτιθέμενοι Τουρκογάλλοι ήταν τρομακτικές, αλλά το τέλος του άνισου αγώνα δεν μπορούσε παρά να είναι εις βάρος του Λάμπρου, αφού οι Τούρκοι και οι Γάλλοι είχαν πίσω τους τις ανεξάντλητες πηγές των χωρών τους, ενώ ο Λάμπρος δεν είχε παρά την άγονη Μάνη, η οποία μπορούσε να τον ενισχύσει με πολεμιστές, αλλά τα υλικά μέσα της φτωχής χώρας ήταν εντελώς περιορισμένα.

Η ναυμαχία γρήγορα μετατράπηκε σε μάχη στην ξηρά, όπου ο Κατσώνης προξένησε σημαντικές απώλειες στους επιτιθέμενους.

Όμως, ο στόλος του είχε καταστραφεί.

³ Πρωτοψάλτης Ε., *Νέα στοιχεία περί του Λάμπρου Κατσώνη και των οπαδών του, μετά την καταστροφή εις Πόρτο Αγιο, 5-8 Ιουνίου 1792*

Αμέσως μετά την καταστρεπτική σύγκρουση στο Πόρτο Κάγιο (8 Ιουνίου 1792) ο Κατσώνης κατόρθωσε να διαφύγει από τη μανία των εχθρών του Τούρκων και Γάλλων και ακολουθούμενος από ολίγους πιστούς συντρόφους του έφθασε σε κάποια ακτή των Κυθήρων και από εκεί στην Ιθάκη.

Οι περισσότεροι όμως από τους οπαδούς του Λάμπρου και του Ανδρούτσου, οι οποίοι εξήτησαν σωτηρία στα χωριά και τα βουνά της Μάνης, φαίνεται ότι υπέστησαν πολλά δεινά εκ μέρους των Μανιατών, αλλά και από άλλους Πελοποννησίους⁴.

Όταν η Αικατερίνη Β' κήρυξε αποστάτες και προγεγραμμένους τον Λάμπρο και τους οπαδούς του, αυξήθηκαν οι διαμαρτυρίες της Ύ. Πύλης κατά των Βενετών.

Μετά τα γεγονότα του Πόρτο Κάγιο οι Τούρκοι, υπεροπτικοί για τη νίκη τους, ζητούσαν την παράδοση του Κατσώνη, των οπαδών του και των πλοίων του.

Παράλληλα, τόσο οι Ρώσοι όσο και οι Γάλλοι ζητούσαν να τους παραδοθούν τα υποληφθέντα πλοία του Κατσώνη.

Τότε η Βενετία διέταξε τη σύλληψη του Κατσώνη, αλλά αυτός με δέκα οπαδούς του διαπεραιώθηκε με καΐκι στην Ηπειρωτική ακτή και από εκεί στην Τεργέστη, όπου πιθανώς τον συνάντησε και η οικογένειά του περί τα τέλη του 1792.

Ο καπετάν Ανδρούτσος διασώθηκε αρχικά στα Κύθηρα, αλλά αργότερα συνελήφθη με άλλους 5 και μεταφέρθηκαν στην Κωνσταντινούπολη.

Αποκατάσταση

Από την Τεργέστη ο Λάμπρος Κατσώνης υπέβαλε προς το Υπουργείο Πολέμου της Ρωσίας πλήρες υπόμνημα, στο οποίο εξέθετε σε γενικές γραμμές τις υπηρεσίες του προς την μεγάλη Αικατερίνη.

Στο υπόμνημα αυτό, που αποτελεί κατά κάποιον τρόπο απολογία, ο Λάμπρος καταφέρεται κατά των Ρώσων στρατηγών, οι οποίοι διηύθυναν από την Ιταλία τις επιχειρήσεις των ρωσικών στολίσκων στη Μεσόγειο.

Ιδιαίτερα αιχμηρός ήταν ο Κατσώνης κατά του στρατηγού Ταμάρρα, ο οποίος εγκατέλειψε τον στολίσκο του Λάμπρου χωρίς χρήματα και εφόδια, αναγκάζοντας τους μεν άνδρες του Λάμπρου να γίνουν απείθαρχοι και να επιδείξουν στασιαστική συμπεριφορά, τον δε Λάμπρο να καταφύγει σε πειρατικές επιχειρήσεις, για να μπορέσει να θρέψει τους άνδρες του και να συντηρήσει στοιχειωδώς τον στόλο του.

Μετά από λίγο χρόνο πέτυχε και την υπηρεσιακή και την οικονομική του αποκατάσταση.

⁴ Από κάποια επιστολή πληροφορούμεθα ότι «ο Καπετάν πασάς φυλάκισε 40 Μανιάτες προκρίτους, δηλώσας ότι αν οι συμπολίτες των δεν μετέβαιναν αμέσως εις τα όρη διά να μεταφέρουν τον Λάμπρο ζωντανό ή νεκρό εντός 4 ημερών, θα τους απαγχόνιζε όλους». Ύστερα από ένα τέτοιο βάρβαρο εκβιασμό, δεν είναι ανεξήγητη η συμπεριφορά των Μανιατών έναντι των άτυχων Λαμπρινών, οι οποίοι ζήτησαν σωτηρία στα βουνά της Μάνης.

Στα τέλη του 1794 ή στις αρχές του 1795 έλαβε την άδεια να επιστρέψει στη Ρωσία και μετέβη στην Κριμαία, όπου έγινε ευμενώς δεκτός από τις ρωσικές αρχές.

Τοποθετείται στο Στόλο της Μαύρης Θάλασσας, όπου πραγματοποιεί μελέτες βλητικής και αντοχής των κωπήλατων σκαφών για να βελτιωθούν τα χαρακτηριστικά της ναυπηγικής τους αντοχής.

Όταν ο Λάμπρος Κατσώνης έλαβε τη χρηματική αποζημίωση, που δικαιούταν, παραιτήθηκε από την στρατιωτική υπηρεσία⁵.

Η Αικατερίνη του έδωσε χρήματα, με τα οποία ο Λ. Κατσώνης αγόρασε ένα μεγάλο κτήμα έξω από την ΠΙΑΛΤΑ της Κριμαίας. Το αγρόκτημα αυτό ο Λ. Κατσώνης το ονόμασε "Λιβαδειά", σε ανάμνηση της πατρίδος του, που δεν την ξαναείδε ποτέ. Εκεί δημιούργησε αμπελώνες και έγινε έμπορος κρασιού, έκαμε οικογένεια, τα παιδιά του σταδιοδρόμησαν στον Ρωσικό Στρατό και ένας εγγονός του έγινε συγγραφέας.

Πέθανε το 1804 σε ηλικία 52 ετών.

Η περιοχή στο αγρόκτημά του, όπου διέμεναν οι εργαζόμενοι, με την πάροδο του χρόνου εξελίχθηκε σε χωριό με το όνομα «Λιβαδειά».

Εκεί κτίστηκε το θερινό Ανάκτορο των Ρώσων Αυτοκρατόρων.

Εκεί έγιναν οι συμφωνίες της Γιάλτας.

Σήμερα το χωριό Λιβαδειά, έχει περίπου 900 κατοίκους και αποτελεί τουριστικό αξιοθέατο, λόγω του Ανακτόρου των Τσάρων, το οποίο είναι Μουσείο, και ονομάζεται «LIVADIA PALACE».

Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα

Ο Λάμπρος Κατσώνης, ως αξιωματικός (Ταγματάρχης) του Τσαρικού στρατού, εκτελούσε συγκεκριμένη αποστολή. Τη δημιουργία Στόλου στη Μεσόγειο, που θα πολεμήσει τον Οθωμανικό. Η χρηματοδότηση της αποστολής του έγινε από το Ρωσικό Κρατικό ταμείο, Ρώσους αξιωματικούς, ομογενείς της Τεργέστης και ανεξάρτητους επιχειρηματίες, πλοιοκτήτες και μη.

Διεξήγαγε τις Ναυτικές Επιχειρήσεις σύμφωνα με τις σχετικές διαταγές που είχε, και γνωρίζουμε με σαφήνεια τα ονόματα τη σύνθεση και την τακτική των πλοίων του τότε Ρωσικού Στόλου της Μεσογείου.

Σε ορισμένες περιπτώσεις εκτελούσε μυστικές εντολές⁶, για τις οποίες δημιουργήθηκαν παρεξηγήσεις της συμπεριφοράς του, ακόμα και από ανωτέρους του, που δεν γνώριζαν αυτές.

⁵ Παρά τη δικαίωση και αποκατάστασή του, ο Κατσώνης δεν προβιβάσθηκε στον επόμενο βαθμό του Στρατηγού (έμεινε 14 χρόνια στο βαθμό του Συνταγματάρχη - Πλοιάρχου Α΄ Τάξεως Ναυτικού Πυροβολικού). Ο πρώην προστάτης του, Υποναύαρχος Ν. Μορντβίνοβ, που ήταν από τους χρηματοδότες της αποστολής του στη Μεσόγειο, όταν ο Κατσώνης δικαιώθηκε, θέλησε να λάβει όλο το ποσόν που πήρε ο Κατσώνης. Ο Κατσώνης του πρόσφερε μόνον το ποσόν που του δάνεισε με τους τόκους που θα έβαζε ο ίδιος ο Μορντβίνοβ. Ο τελευταίος δεν δέχθηκε και όταν είναι πλέον Υπουργός Ναυτικών 'εκδικείται' τον Κατσώνη με δυσμενείς μεταθέσεις και μη απονομή του επομένου βαθμού.

Όταν αποφάσισε να συνεχίσει μόνος τον αγώνα, στηρίχθηκε στους φίλους του και στους Μανιάτες. Και οι δύο τον πρόδωσαν

Όταν ο στολίσκος του εγκαταλείφθηκε χωρίς χρήματα και εφόδια, και αντιμετώπισε σοβαρά προβλήματα πειθαρχίας και στασιαστικής συμπεριφοράς, καταφεύγει σε πειρατικές επιχειρήσεις για να αποφύγει τη διάλυση, θέλοντας πάση θυσία να έχει διαθέσιμη ναυτική δύναμη επ' ωφελεία του έθνους.

Αυτό δεν το πέτυχε ο Δημήτριος Υψηλάντης, 36 χρόνια αργότερα, όταν σε ανάλογη οικονομική εγκατάλειψη, κατά την πολιορκία των Θηβών έμεινε στρατάρχης χωρίς στράτευμα.

Η Ρωσική Αυλή, αν και αποκήρυξε τον Λάμπρο μετά την ανταρσία του, κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες για την απελευθέρωση της οικογενείας του και εν συνεχεία υπέρ των οπαδών του Λάμπρου, που είχαν συλληφθεί από τους Βενετούς⁶ και μάλιστα εκείνους που παραδόθηκαν από τους Βενετούς στους Τούρκους.

Ο Λάμπρος Κατσώνης με τη δράση του στις ελληνικές θάλασσες την τετραετία 1788-1792 προσέφερε μεγάλες υπηρεσίες στη Ρωσία κατά τη διάρκεια του πολέμου της με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Εξανάγκασε του Τούρκους να διασπάσουν το στόλο τους, διατηρώντας ισχυρή μοίρα στο Αιγαίο, που θα στελλόταν διαφορετικά στον Εύξεινο Πόντο, κύριο θέατρο των ναυτικών επιχειρήσεων.

Παράλληλα, ο Κατσώνης πρόσφερε μοναδικές υπηρεσίες στο Γένος, εξυψώνοντας στα μάτια των Ευρωπαίων το όνομα των Ελλήνων και αναπτρώνοντας το εθνικό τους φρόνημα. Τα κατορθώματα του ενέπνευσαν την επόμενη γενιά, που πραγματοποίησε την Επανάσταση του '21.

Τα παθήματα του Κατσώνη από την εγκατάλειψη των Ρώσων και των Βενετών, καθώς και η μη αποτελεσματική υποστήριξη του από τους υποδούλους Έλληνες, καλλιέργησαν την ιδέα της προετοιμασίας του λαού χωρίς στήριξη από τους ξένους.

Είναι ο εθνικός ήρωας που έχει την μεγαλύτερη πολεμική δράση κατά την περίοδο των εθνικών διεκδικήσεων, στις ελληνικές θάλασσες αλλά και στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο, από κάθε άλλον άξιο Έλληνα θαλασσομάχο, πριν και μετά το 1821. Είχε συνολικά 8,5 χρόνια πολεμική δράση.

Ο Λάμπρος Κατσώνης, με τον οργανωμένο και συστηματικό αγώνα του εναντίον των Τούρκων, τη μεγάλη χρονική διάρκεια του αγώνα του και τα επιτεύγματά του, μπορεί να θεωρηθεί ως ο θεμελιωτής του Πολεμικού Ναυτικού της Ελλάδας και ένας από τους πρόδρομους της Επανάστασης του 1821.

⁶ Γιούρι Προιάχιν, «Ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ στην ιστορία της Ελλάδας και Ρωσίας», (π.χ. δεν πήγε στο πλειοδικείο των Συρακουσών, δεν ενώθηκε με το Στολίσκο του Γουλιέλμου Λορέτζο, προετοίμασε αποστολή για να επιτεθεί κατά των τουρκογαλλικών Δυνάμεων).

⁷ Πρωτοψάλτης Ε., *Νέα στοιχεία περί του Λ.Κ., μετά την καταστροφή εις Πόρτο Κάγιο, 5-8 Ιουνίου 1792*

Με τον Λάμπρο Κατσώνη η Λιβαδειά έγινε χωριό στην ΓΙΑΛΤΑ της Κριμαίας, εκεί έγινε η μεγαλύτερη συμφωνία του κόσμου, και από εκεί το όνομα της Λιβαδειάς, δόθηκε σε ένα αστεροειδή⁸.

Σας ευχαριστώ

⁸ Το 1979, ο Ρώσος αστρονόμος Nikolay Stepanovich Chernykh, που εργαζόταν στο εργαστήριο Αστροφυσικής της Κριμαίας, ανακάλυψε ένα μικρό πλανήτη (Αστεροειδή) και του έδωσε το όνομα «Livadía», από το ήσυχο μικρό χωριό την Λιβαδειά του Λ. Κατσώνη, όπου συνήθιζε να ξεκουράζεται.